

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

Eurosistēmas speciālistu makroekonomiskās iespēju aplēses euro zonai

Pamatojoties uz informāciju, kas pieejama līdz 2004. gada 20. novembrim, Eurosistēmas speciālisti sagatavojuši euro zonas makroekonomiskās attīstības iespēju aplēses.¹ Tiek lēsts, ka reālā IKP gada vidējais pieaugums 2004. gadā būs 1.6–2.0%. Paredzams, ka 2005. gadā tas būs 1.4–2.4%, bet 2006. gadā – 1.7–2.7%. Tiek lēsts, ka vispārējā saskaņotā patēriņa cenu indeksa (SPCI) vidējais pieauguma temps 2004. gadā būs 2.1–2.3%. Paredzams, ka 2005. gadā tas būs 1.5–2.5%, bet 2006. gadā – 1.0–2.2%.

Speciālistu iespēju aplēšu pamatā ir vairāki pieņēmumi par procentu likmēm, valūtas maiņas kursiem, naftas cenām, pasaules tirdzniecību ārpus euro zonas un fiskālo politiku. Tostarp formāli pieņemts, ka iespēju aplēšu periodā tirgus īstermiņa procentu likmes un valūtu savstarpējie maiņas kursi nemainīsies. Tehniskie pieņēmumi attiecībā uz ilgtermiņa procentu likmēm un gan naftas, gan neenerģijas preču cenām tiek balstīti uz tirgus gaidām.² Pieņēmumi attiecībā uz fiskālo politiku tiek balstīti uz valstu budžeta plāniem atsevišķās euro zonas valstīs. Tie ietver tikai tos politikas pasākumus, kuri jau ir apstiprināti valstu parlamentos vai kuri jau ir detalizēti izstrādāti un kurus varētu pieņemt likumdošanas procesā.

Lai parādītu ar aplēsēm saistīto nenoteiktību, katra mainīgā lieluma atainošanai izmanto diapazonus. Diapazonus veido, izmantojot atšķirības starp faktisko iznākumu un iepriekšējām aplēsēm, ko euro zonas centrālās bankas veikušas vairākus gadus. Diapazons ir divreiz lielāks par šo atšķirību vidējo absolūto vērtību.

Starptautiskā vide

Šķiet, ka pasaules tautsaimniecības cikls ir sasniedzis kulminācijas punktu. Naftas cenas 2004. gadā ir augušas, bet gaidāms, ka ekonomikas politika atkal pakāpeniski kļūst neitrālāka. Tāpēc, lai gan aplēšu periodā turpināsies stabila pasaules tautsaimniecības izaugsme, paredzams, ka nākamo divu gadu laikā tās temps nedaudz mazināsies. Tajā pat laikā sakarā ar naftas un neenerģijas preču cenu kāpumu pieaugs pasaules inflācija.

¹ Eurosistēmas speciālistu iespēju aplēses kopīgi izstrādā ECB un euro zonas valstu nacionālo centrālo banku speciālisti. Šīs iespēju aplēses divas reizes gadā izmanto par pamatu ECB Padomes vērtējumam par tautsaimniecības attīstību un cenu stabilitātes riskiem. Sīkāka informācija par izmantotajām procedūrām un metodēm sniegta dokumentā A guide to Eurosystem staff macroeconomic projection exercises (ECB, 2001. gada jūnijs).

² Pieņemts, ka īstermiņa procentu likmes, kuras mēra ar trīs mēnešu Euribor, iespēju aplēšu periodā nemainīsies (2.16%). Tehniskais pieņēmums par valūtas maiņas kursu nemainīgumu nozīmē, ka euro kurss attiecībā pret ASV dolāru šajā periodā saglabāsies 1.29 un ka efektīvais euro kurss par 6.1% pārsniegs 2003. gada vidējo līmeni. Tirgus gaidas attiecībā uz euro zonas valdības desmit gadu obligāciju peļņas likmi rāda, ka 2006. gadā gaidāms neliels kāpums no vidēji 4.2% 2004. gadā līdz vidēji 4.5% 2006. gadā. Pieņemts, ka gada vidējās neenerģijas preču cenas 2004. gadā pieaugs par 18% ASV dolāru izteiksmē, 2005. gadā pamatā nemainīsies, bet 2006. gadā atkal pieaugs par 5%. Pamatojoties uz tendencēm biržās tirgēto nākotnes darījumu tirgū, pieņemts, ka gada vidējās naftas cenas pieaugs no 39.0 ASV dolāriem par barelu 2004. gadā līdz 44.4 ASV dolāriem par barelu 2005. gadā, bet 2006. gadā kritīsies līdz 40.8 ASV dolāriem par barelu.

Gaidāms, ka arī Amerikas Savienotajās Valstīs saglabāsies stabils reālā IKP pieaugums, taču salīdzinājumā ar straujo tempu 2003. gada otrajā pusē un 2004. gada sākumā tas pakāpeniski samazināsies. Var gaidīt, ka IKP pieaugums Āzijā (izņemot Japānu) ievērojami pārsniegs pasaules vidējo rādītāju, neskatoties uz augošajām naftas cenām un arvien stingrāko ekonomisko politiku Ķīnā. Paredzams, ka citās lielajās valstīs turpināsies dinamiska tautsaimniecības izaugsme. Turklāt valstīs, kas 2004. gada 1. maijā pievienojās ES, arī turpmāk gaidāms relatīvi straujš izaugsmes temps.

Tiek lēsts, ka 2004. gadā *pasaules reālā IKP gada pieaugums ārpus euro zonas* būs vidēji 5.5%. Paredzams, ka gan 2005., gan 2006. gadā tas kritīsies līdz aptuveni 4.5%. Tiek lēsts, ka 2004. gadā *pieaugums euro zonas ārējos eksporta tirgos* būs aptuveni 8.7%, bet 2005. un 2006. gadā paredzams kritums (attiecīgi līdz aptuveni 8.0% un 7.5%).

Reālā IKP pieauguma aplēses

Saskaņā ar Eurostat pirmo aplēsi 3. ceturksnī euro zonas reālā IKP pieauguma temps salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni bija 0.3% (1. un 2. ceturksnī – attiecīgi 0.7% un 0.5%). Gaidāms, ka ceturkšņa pieauguma tempi aplēšu periodā atkal tuvosies 0.5% līmenim. Tāpēc tiek lēsts, ka reālā IKP gada vidējais pieaugums 2004. gadā būs 1.6–2.0%. Paredzams, ka 2005. gadā tas būs 1.4–2.4%, bet 2006. gadā – 1.7–2.7%. Gaidāms, ka eksporta kāpums, uz ko norāda pieņēmums par joprojām spēcīgu ārējo pieprasījumu, aplēšu periodā joprojām veicinās ekonomisko aktivitāti, bet iekšzemes pieprasījumam vajadzētu pieaugt stabilā tempā.

Paredzams, ka *vispārējā nodarbinātība* aplēšu periodā nedaudz uzlabosies. Gaidāms, ka pieaugs darbaspēka piedāvājums, jo sakarā ar nodarbinātības izredžu uzlabošanu un vairākās euro zonas valstīs notiekošajām strukturālajām darba tirgus reformām paaugstināsies līdzdalības līmenis. Darbaspēka piedāvājuma un nodarbinātības iespēju aplēses rāda, ka 2005. gada otrajā pusē bezdarba līmenim vajadzētu sākt pazemināties.

Attiecībā uz IKP iekšzemes izdevumu sastāvdaļām tiek lēsts, ka *privātā patēriņa* gada pieaugums 2004. gadā būs 0.9–1.3%, jo ierobežotais algu ienākumu pieaugums un spēcīgais enerģijas cenu kāpums negatīvi ietekmē mājsaimniecību pirkspēju. Paredzams, ka patēriņa pieauguma temps 2005. gadā būs 1.1–2.1%, bet 2006. gadā – 1.2–2.8%. Mājsaimniecību reāli izmantojamo ienākumu kāpumu veicinās straujāka nodarbinātības līmeņa paaugstināšanās, reālo algu pieaugums zemākas inflācijas dēļ un citu ienākumu sastāvdaļu pozitīvais devums. Paredzams, ka mājsaimniecību uzkrājumu proporcija iespēju aplēšu periodā saglabāsies aptuveni nemainīga. Lai gan, darba tirgus apstākļiem nedaudz uzlabojoties, patērētāju konfidencei vajadzētu pieaugt, sakarā ar bažām par valsts finanšu attīstību, īpaši par valsts veselības aprūpes un pensiju sistēmas ilgtermiņa perspektīvām, saglabāsies relatīvi augsts uzkrājumu līmenis. Bez tam, pamatojoties uz pašreizējiem budžeta plāniem, pieņemts, ka *valdības patēriņa* devums reālā IKP pieaugumā iespēju aplēšu periodā nedaudz samazināsies.

Tiek lēsts, ka *kopējo ieguldījumu pamatlīdzekļos* apjoms 2004. gada otrajā pusē ir nedaudz pieaudzis. Saskaņā ar aplēsēm gada vidējais pieauguma temps 2004. gadā ir 1.2–2.2%. Paredzams, ka 2005. gadā tas būs 1.7–4.7%, bet 2006. gadā – 2.1–5.3%. Kopējā ieguldījumu apjoma uzlabošanās galvenokārt noteiks *uzņēmumu ieguldījumi*, ko pozitīvi ietekmēs labvēlīgie kreditēšanas nosacījumi un uzņēmumu peļņas kāpums, kā arī

pieprasījuma izredžu uzlabošanās. Paredzams, ka *privātie ieguldījumi mājoklī* aplēšu periodā pieaugs mērenā tempā.

Tiek lēsts, ka gada vidējais eksporta kopapjoma pārmaiņu temps 2004. gadā būs 4.5–7.3%. Paredzams, ka 2005. gadā tas būs 4.6–7.8%, bet 2006. gadā – 4.8–8.0%.³ Paredzams, ka ārpus euro zonas eksporta tirgu daļas aplēšu periodā pamatā nemainīsies pēc ievērojamā sarukuma 2003. gadā galvenokārt sakarā ar euro kursa pieaugumu. Gaidāms, ka gada vidējais importa kopapjoma pieauguma temps aptuveni atbildīs eksporta rādītājiem. Paredzamie importa rādītāji atspoguļo kopējo galīgo izdevumu modeli euro zonā, kā arī agrākā euro kursa kāpuma radītu novēlotu pieaugumu izraisīšu ietekmi. Iespēju aplēšu periodā kopumā nav gaidāma neto tirdzniecības apgrozījuma ievērojama ietekme uz IKP pieaugumu, jo eksporta un importa apjoms būs aptuveni vienāds.

Cenu un izmaksu iespēju aplēses

Tiek lēsts, ka 2004. gadā vispārējā SPCI vidējais pieauguma temps būs 2.1–2.3%. Paredzams, ka 2005. gadā tas būs 1.5–2.5%, bet 2006. gadā – 1.0–2.2%. Pieņēmumi par naftas cenām norāda, ka enerģētikas sastāvdaļa 2005. gadā dos būtisku ieguldījumu SPCI inflācijā, bet 2006. gadā tai būs neliela negatīva ietekme. Paredzams, ka SPCI neenerģijas sastāvdaļas pieauguma temps 2005. gadā mazliet samazināsies, atspoguļojot ierobežotu importa cenu pieaugumu un neliela iekšzemes izmaksu spiediena saglabāšanos. Turklāt saskaņā ar fiskālajiem pieņēmumiem netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu pieauguma ietekme 2005. un 2006. gadā būs mazāka salīdzinājumā ar 2004. gadā veikto pasākumu būtisko devumu.

Lai gan pēdējā laikā novērots naftas cenu kāpums, tiek lēsts, ka 2004. gadā agrākā euro kursa kāpuma novēlotās ietekmes dēļ caurmērā saglabājušās relatīvi zemas importa cenas. Pieņēmumi par preču cenām un valūtas kursiem norāda, ka importa cenas iespēju aplēšu periodā nedaudz pieaugs.

Pieņemts, ka nominālās darba samaksas uz vienu darbinieku pieaugums aplēšu periodā joprojām būs mērens. Šajā iespēju aplēsē ņemtas vērā ne vien kārtējās vienošanās par algām un paredzamā mērenā darba tirgus apstākļu uzlabošanās, bet arī vērtējums, ka augošo naftas cenu netiešā ietekme uz nominālo darba samaksu joprojām būs ierobežota. Pasaules reālā IKP pieauguma un nodarbinātības līmeņa aplēses rāda, ka, lai gan darba ražības pieaugums iespēju aplēšu periodā nedaudz samazināsies, tas arī turpmāk būs stabils. Šādas algu un produktivitātes attīstības dēļ paredzams, ka 2005. un 2006. gadā darbaspēka vienības izmaksu pieaugums joprojām būs ierobežots.

³ Tirdzniecības prognozes atbilst nacionālo kontu datiem. Tāpēc tajās ietverta iekšējā tirdzniecība euro zonā.

Tabula. Makroekonomiskās iespēju aplēses*(gada vidējās pārmaiņas; %)¹⁾*

	2003	2004	2005	2006
SPCI	2.1	2.1–2.3	1.5–2.5	1.0–2.2
Reālais IKP	0.5	1.6–2.0	1.4–2.4	1.7–2.7
Privātais patēriņš	1.1	0.9–1.3	1.1–2.1	1.2–2.8
Valdības patēriņš	1.6	0.9–2.1	0.3–1.3	0.7–1.7
Kopējā pamatkapitāla veidošana	-0.6	1.2–2.2	1.7–4.7	2.1–5.3
Eksports (preces un pakalpojumi)	0.2	4.5–7.3	4.6–7.8	4.8–8.0
Imports (preces un pakalpojumi)	2.0	5.0–7.6	4.8–8.2	4.8–8.2

- 1) *Katra mainīgā lieluma un perioda robežas noteiktas, pamatojoties uz vidējo absolūto starpību starp faktiskajiem rezultātiem un euro zonas centrālo banku agrāk veiktajām iespēju aplēsēm. Reālā IKP un tā sastāvdaļu aplēsēs izmantoti atbilstoši darbadienu skaitam koriģēti dati. Eksporta un importa aplēsēs ietverta euro zonas iekšējā tirdzniecība.*

A ielikums

Salīdzinājums ar 2004. gada septembra ECB speciālistu makroekonomiskajām iespēju aplēsēm

Salīdzinājumā ar 2004. gada septembra „Mēneša Biļetenā” publicētajām ECB speciālistu makroekonomiskajām iespēju aplēsēm tehniskie pieņēmumi par naftas cenām un valūtas kursiem ir ievērojami mainīti. Naftas cenas tagad ir par 21% augstākas, nekā tika pieņemts septembra iespēju aplēsēs, savukārt nominālais efektīvais euro kurss ir par 4.2% augstāks. Tehniskajos pieņēmumos par procentu likmēm ir tikai nelielas pārmaiņas.

Būtiska pārmaiņa salīdzinājumā ar 2004. gada septembra „Mēneša Biļetenā” publicētajām ECB speciālistu makroekonomiskajām iespēju aplēsēm ir nedaudz zemākas reālā IKP pieauguma robežas 2005. gadā. Tas galvenokārt skaidrojams ar iepriekš minētajām pārmaiņām tehniskajos pieņēmumos, saskaņā ar kuriem gan naftas cenas, gan efektīvais euro kurss būs augstāks. Turklāt reālā IKP pieaugums šā gada 3. ceturksnī, kas izrādījās nedaudz zemāks kā tika gaidīts, mehāniski samazina reālā IKP gada vidējo pieaugumu 2005. gadā.

Paredzamās SPCI robežas 2004. gadā nav mainījušās, bet 2005. gadā ir nedaudz koriģētas un tagad ir augstākas salīdzinājumā ar 2004. gada septembra iespēju aplēsēm. Šī pārmaiņa ir neliela, jo augošo naftas cenu ietekmi mazina pieņēmumi par augstākiem valūtas kursiem. Vienības darbaspēka izmaksu iespēju aplēsēs ir tikai nelielas pārmaiņas.

Makroekonomisko iespēju aplēšu salīdzinājums

(gada vidējās pārmaiņas; %)

	2003	2004	2005
SPCI – 2004. gada decembris	2.1	2.1–2.3	1.5–2.5
SPCI – 2004. gada septembris	2.1	2.1–2.3	1.3–2.3
Reālais IKP – 2004. gada decembris	0.5	1.6–2.0	1.4–2.4
Reālais IKP – 2004. gada septembris	0.5	1.6–2.2	1.8–2.8

B ielikums

Citu institūciju prognozes

Ir pieejamas arī dažādu citu institūciju – gan starptautisko organizāciju, gan privātā sektora iestāžu – sagatavotās prognozes euro zonai. Taču šīs prognozes nav precīzi salīdzināmas cita ar citu vai ar Eurosistēmas speciālistu makroekonomiskajām iespēju aplēsēm, jo tās sagatavotas dažādos laikos un to pieņēmumi par fiskālajiem, finanšu un ārējiem mainīgajiem lielumiem, t.sk. naftas cenām, iegūti, izmantojot atšķirīgas metodes. Prognozes, ko ietver *Consensus Economics Forecasts* un ECB veiktā aptauja *Survey of Professional Forecasters*, izmanto dažādus konkrēti nenorādītus pieņēmumus. Atšķirībā no Eurosistēmas speciālistu iespēju aplēsēm pārējās prognozes parasti nebalstās uz pieņēmumu, ka īstermiņa procentu likmes iespēju aplēšu periodā nemainīsies.

Lai gan pieņēmumi ir atšķirīgi, pašlaik pieejamās citu institūciju prognozes vienprātīgi norāda, ka euro zonas IKP gada pieaugums 2005. gadā būs vidēji 1.9–2¼%, bet 2006. gadā – vidēji 2¼–2½%. Prognozes par 2005. gadu ir ļoti līdzīgas. Saskaņā ar Eiropas Komisijas prognozēm un aptauju *Survey of Professional Forecasters* 2006. gadā IKP gada pieaugums būs 2.2%, savukārt OECD paredz, ka pieauguma temps būs 2.5%.

Jāatzīmē, ka gan Eiropas Komisija, gan SVF uzrāda gada pieauguma tempus, neveicot korekcijas atbilstoši darbadienu skaitam gadā. Atbilstoši darbadienu skaitam nekoriģētais euro zonas IKP gada vidējais pieauguma temps 2004. gadā sakarā ar lielo darbadienu skaitu šajā gadā būs apmēram par ¼ procentu punkta augstāks nekā atbilstoši darbadienu skaitam koriģētais pieauguma temps. Tāpēc, pamatojoties uz atbilstoši darbadienu skaitam koriģētiem datiem, gan SVF, gan Eiropas Komisijas prognoze paredz IKP pieauguma tempa kāpumu euro zonā 2005. gadā. Eurosistēmas speciālistu makroekonomiskās iespēju aplēses un OECD prognozes uzrāda atbilstoši darbadienu skaitam koriģētus gada pieauguma tempus, savukārt citām prognozēm netiek norādīts, vai tās izmanto atbilstoši darbadienu skaitam koriģētus vai nekoriģētus datus.

A tabula. Euro zonas IKP pieauguma prognožu salīdzinājums

(gada pārmaiņas; %)

	Publiskošanas datums	2004	2005	2006
Eiropas Komisija	2004. gada oktobris	2.1	2.0	2.2
SVF	2004. gada septembris	2.2	2.2	Dati nav pieejami
OECD	2004. gada novembris	1.8	1.9	2.5
<i>Consensus Economics</i> prognozes	2004. gada novembris	1.9	1.9	Dati nav pieejami
<i>Survey of Professional Forecasters</i>	2004. gada novembris	1.9	2.0	2.2

Avoti: Eiropas Komisijas ekonomiskās prognozes, 2004. gada rudens; SVF Pasaules tautsaimniecības perspektīvas, 2004. gada septembris; OECD Tautsaimniecības perspektīvas Nr. 76; Consensus Economics prognozes un ECB aptauja Survey of Professional Forecasters. Eiropas Komisijas prognozēs un SVF ziņojumā „Pasaules tautsaimniecības perspektīvas” uzrādīti atbilstoši darbadienu skaitam nekoriģēti pieauguma tempi.

Saskaņā ar šīm prognozēm gaidāms, ka gada vidējā SPCI inflācija 2005. gadā samazināsies līdz 1.8–1.9%, izņemot OECD, kas prognozē, kā tā būs 2.0%. Gan Eiropas Komisija, gan OECD prognozē, ka 2006. gadā SPCI inflācija samazināsies līdz 1.7%, bet *Survey of Professional Forecasters* paredz, ka SPCI inflācija būs 1.9%.

B tabula. Euro zonas vispārējā SPCI inflācijas prognožu salīdzinājums

(gada pārmaiņas; %)

	Publiskošanas datums	2004	2005	2006
Eiropas Komisija	2004. gada oktobris	2.1	1.9	1.7
SVF	2004. gada septembris	2.1	1.9	Dati nav pieejami
OECD	2004. gada novembris	2.1	2.0	1.7
<i>Consensus Economics</i> prognozes	2004. gada novembris	2.2	1.9	Dati nav pieejami
<i>Survey of Professional Forecasters</i>	2004. gada novembris	2.1	1.9	1.9

Avoti: Eiropas Komisijas ekonomiskās prognozes, 2004. gada rudens; SVF Pasaules tautsaimniecības perspektīvas, 2004. gada septembris; OECD Tautsaimniecības perspektīvas Nr. 76; Consensus Economics prognozes un ECB aptauja Survey of Professional Forecasters.